

ABE
BONNEMA 2016
JONGE ARCHITECTEN PRIJS

Juryrapport Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten 2016

9 december 2016

Juryrapport Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten 2016

9 december 2016

Samenstelling jury

Het Bestuur van de ir. Abe Bonnema Stichting stelt voor elke editie van de Abe Bonnema Prijs een onafhankelijke, deskundige jury samen. Om een zekere continuïteit in de beoordeling te borgen zijn in 2016 drie leden herbenoemd. Daarnaast zijn drie nieuwe leden aangetreden, waaronder een nieuwe voorzitter. De jury voor de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten 2016 kent de volgende samenstelling:

- Esther Agricola (voorzitter)
- Marjolein van Eig
- Eric Frijters
- Annelies van der Goot
- Edwin Oostmeijer
- Koen van Velsen

Marc A. Visser treedt namens de ir. Abe Bonnema Stichting op als secretaris van de jury (zonder stemrecht).

Werkwijze

De jury is na een schriftelijke voorbereiding drie keer bijeengewees. Tijdens de eerste bijeenkomst zijn de inzendingen aan de formele criteria uit het reglement getoetst. Naast het hanteren van de beoordelingscriteria uit het reglement heeft de jury gebruik gemaakt van de mogelijkheid om aanvullende aspecten te benoemen die van belang worden geacht bij de beoordeling. Na een algemene beschouwing over het niveau van de inzendingen is na een aantal beoordelingsrondes een voorselectie gemaakt van acht inzendingen. Gedurende twee excursiedagen zijn de acht geselecteerde projecten bezocht, waarbij ter plaatse toelichting werd verschaft door de architect. Tijdens het slotberaad zijn vier inzendingen genomineerd. Op basis van de conclusies uit het slotberaad heeft de jury de winnende inzending voor de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten 2016 aangewezen. Ten slotte is het juryrapport met de conclusies en aanbevelingen opgesteld en na instemming door de volledige jury vastgesteld.

Formele toetsing

Tijdens de eerste zitting is geïnterviewd of juryleden enige betrokkenheid hebben bij één of meerdere inzendingen. Dit blijkt niet het geval. De onafhankelijke oordeelsvorming komt niet in gevaar. Deelname aan de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten 2016 staat open voor architecten die in 2016 de leeftijd van 40 jaar nog niet bereikt hebben. Alle inzenders voldoen aan deze eis (geboren na 31 december 1976). Voor de prijs komen gebouwen in aanmerking die in Nederland zijn opgeleverd in 2014 of 2015. Het reglement sluit uit dat met één en dezelfde inzending aan twee edities wordt deelgenomen. Drie projecten zijn eerder ingezonden voor de Abe Bonnema Architectuurprijs 2015. Ook de inzending met een in België gerealiseerd bouwwerk van een jonge Nederlandse architect laat de jury buiten beschouwing. Verder bevindt zich onder de inzendingen een gebouw dat inmiddels is afgebroken en gerecycled. Aangezien hierover niets in het reglement is geregeld wordt deze inzending wel in de beoordeling betrokken. Getoetst aan ontvankelijkheidseisen

en aan de formele criteria vallen vier inzendingen af. De jury ziet wel aanleiding om enkele aanbevelingen te doen aan het bestuur voor aanpassing van het reglement bij volgende edities.

- Aan twee edities meedoen met dezelfde inzending

Jonge architecten zouden volgens de jury de mogelijkheid moeten krijgen om hun gebouw zowel voor de 'grote' als voor de 'kleine' Abe Bonnema Prijs in te zenden. Aangezien het bij elke editie over de productie uit de afgelopen twee jaar gaat kan een jonge architect met een in 2016 opgeleverd gebouw dan zowel deelnemen aan de Abe Bonnema Architectuurprijs 2017 (opgeleverd in 2015 of 2016) als aan de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten 2018 (opgeleverd in 2016 of 2017). Het zou toch prachtig zijn voor een jonge architect als je zo'n mooi gebouw hebt ontworpen dat je twee keer kunt winnen!

- Inzending met een gebouw in het buitenland

Een belangrijke karakteristiek van de Abe Bonnema Prijs is dat de jury het oordeel niet alleen baseert op de ingezonden documentatie, maar dat de nominaties en winnaar worden bepaald nadat het project door de jury is bezocht en de betrokken architect (en in voorkomend geval ook de opdrachtgever) ter plaatse nadere explicatie heeft verschaft. De beleving van het project in de context, de ervaring van ruimtelijkheid, ervaren hoe een gebouw gebruikt wordt en de tactiliteit kunnen voelen vindt de jury essentieel. Voor Abe Bonnema gold dat ook. Derhalve kan volgens de jury de beperking tot in Nederland gerealiseerde gebouwen in het reglement gehandhaafd worden. Jonge Nederlandse architecten, die bijvoorbeeld in China een geweldig gebouw hebben gemaakt kunnen wellicht daar een prijs winnen!

- Inzending met een tijdelijk gebouw

Tijdelijkheid is meer dan een eigentijds fenomeen. Tijdelijke paviljoens, zoals de beroemde Serpentine Follies in Hyde Park Londen staan in een lange traditie van het architectonische object, dat veelal slechts een kort leven beschoren is. Juist voor jonge architecten kan de opdracht voor een tijdelijk bouwwerk een doorbraak zijn of een zogenaamde Meesterproef. In de planologie wint het tijdelijk invullen van stukken stad als katalysator voor verdere ontwikkelingen of dynamiek aan importantie. Maar tijdelijkheid kan ook worden ingezet als bijdrage aan een duurzame ontwikkeling. De inzending van DUS-architects is zo'n voorbeeld. De 3D geprinte gevel voor het tijdelijke conferentiegebouw is na afloop van het Nederlandse EU voorzitterschap deze zomer weer afgebroken. Grotendeels zijn de grondstoffen daarvan inmiddels gerecycled en in andere toepassingen terecht gekomen. Dat de jury niet in staat was om het gebouw ter plaatse te bezoeken vormde een dilemma. Vooralsnog ziet de jury naar aanleiding van dit specifieke voorbeeld geen aanleiding om het reglement aan te passen op het fenomeen van tijdelijke gebouwen, maar het geeft wel aanleiding tot een debat hierover.

Karakteristiek van de inzendingen

De Abe Bonnema Prijs wint aan bekendheid en belangstelling. Op de sluitingsdatum van de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten 2016 zijn op het secretariaat 31 inzendingen ontvangen. De jury is blij met de toename van het aantal inzendingen van gerealiseerde bouwwerken door jonge architecten (40 procent ten opzichte van de eerste editie in 2014). De jury stelt het zeer op prijs dat het prijzengeld door het bestuur van de Stichting is verdubbeld en dat er alleen gerealiseerde gebouwen ingezonden kunnen worden en geen papieren plannen.

De jury stelt vast dat ook enkele jonge architecten, die in dienst zijn bij grotere gerenommeerde bureaus aan deze editie van de Abe Bonnema Prijs deelnemen. In hoeverre deze 'projectarchitecten',

werkzaam bij grote bureaus daadwerkelijk een substantiële bijdrage aan de totstandkoming van het project hebben geleverd is voor de jury niet controleerbaar. De jury gaat ervan uit dat de bij inschrijving aangeleverde informatie betrouwbaar is. In een enkel geval betreft het een jonge architect, die op eigen kracht een prijsvraag heeft gewonnen en zich voor de realisatie van het project heeft aangesloten bij een groter bureau. De jury beschouwt dat als een goede stap.

Het algemene kwaliteitsniveau van de inzendingen is volgens de jury over de hele linie hoger dan bij de vorige editie in 2014. Vanuit professioneel perspectief lijken jonge Nederlandse architecten alles op orde te hebben. Afgezien van een aantal echte hoogvliegers is er volgens de jury ook zogenaamd 'gewoon werk'. De jury kreeg voldoende interessante projecten voorgelegd met een uitstekende kwaliteit. De jonge generatie toont lef, durft te experimenteren en toont engagement. De jury had wel meer innovatieve oplossingen verwacht, vooral op het vlak van duurzame ontwikkeling.

Het aandeel transformatie – verbouw of herbestemming van bestaande gebouwen – ligt op circa een derde van de ingediende projecten. In slechts enkele gevallen wordt de restauratie, verbouwing en/of herbestemming van een (rijks)monument aan een jonge architect toevertrouwd. Het is volgens de jury des te knapper als je op jonge leeftijd een dergelijke complexe opgave van begin tot eind op een goede wijze weet te voltooien, zoals Uri Gilad laat zien bij het W-hotel in Amsterdam.

Eén op de drie inzendingen betreft de opdracht voor een particulier woonhuis. Ten minste twee, mogelijk drie van de vier nominaties zijn onder deze categorie te scharen, waarbij voor de genomineerden geldt dat het hun eerste volledige opdracht en gerealiseerd bouwwerk is. Volgens de jury hebben deze jonge architecten de zogenaamde meesterproef met glans doorstaan. Ook de opdrachtgevers van de genomineerden verdienen veel lof voor het vertrouwen dat zij de jonge architecten hebben geschonken.

Beoordelingscriteria

De jury van de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten 2016 heeft de inzendingen beoordeeld op basis van het door het bestuur vastgestelde reglement.

De prijs is bestemd voor de jonge architect (onder de 40 jaar) van een gebouw dat in de afgelopen twee jaar (2014/2015) in Nederland is opgeleverd en dat naar het oordeel van een onafhankelijke, deskundige jury een prestatie is van uitzonderlijke, hoogwaardige architectonische kwaliteit, dat toekomstige generaties inspireert en dat tot voorbeeld strekt.

Conform het reglement staat het de jury vrij om ook eigen accenten te zetten. De jury van de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten 2016 heeft van die mogelijkheid gebruik gemaakt. Samengevat levert dit de volgende aspecten op, die bij de beoordeling zijn betrokken:

- Aan het ontwerp ligt een origineel idee of concept ten grondslag. Het resultaat getuigt van eigenzinnigheid en vakmanschap. Het ontwerp plezier straalt ervan af;
- Het ontwerp weerspiegelt de tijdgeest of zet zich daar juist tegen af. Eigenwijs. Er wordt een verschil gemaakt;
- Aantoonbaar grensverleggend (ontwerp)onderzoek leidt tot een verrijking van het vakgebied en voegt een nieuw register toe aan het ontwerp repertoire;
- Maatschappelijk engagement door innovatieve oplossingen en experimenten met nieuwe vormen van opdrachtgeverschap of op het vlak van duurzame ontwikkeling.

Beoordeling nominaties

PROJECT

Huis Coccinelle

PLAATS

Biggekerke

ARCHITECT

Jan Nauta (Studio Nauta)

Dienstbaarheid aan de omgeving en een vruchtbare dialoog met de opdrachtgever vormen de grondslag voor het zeer geslaagde Huis Coccinelle. Jan Nauta heeft de opdracht weten te verwerven door engagement te tonen met de context van Biggekerke, een locatie aan de kust waar volgens het bestemmingsplan aanvankelijk een bouwwerk van vijf lagen mogelijk zou zijn. Nauta is erin geslaagd om de opdrachtgever het maximaal toegestane volume te bieden, maar dan in laagbouw. De jury beschouwt het als een prestatie van formaat als een jonge architect zowel de gemeente als de opdrachtgever weet te overtuigen dat zijn alternatief een betere landschappelijke inpassing oplevert.

Als aanknopingspunt voor de situering van het omvangrijke programma is het gebouw opgespannen tussen twee schuurtjes, die verspreid op het terrein aanwezig waren. Nauta heeft het vakantiehuis bewust laag kunnen houden door het vrij omvangrijke programma te splitsen in twee volumes met een woongedeelte, voorzien van een kelder en een half in het duinlandschap verzonken deel met slaapvertrekken. Door de verbinding hiertussen over te geven aan het buitenklimaat wint het ontwerp aan kracht. De ontspannen vormgegeven patio en de met kolommen getooide corridor leveren volgens de jury een aantrekkelijke verblijfsruimte op.

De jury heeft grote waardering voor de relatief terughoudende materialisatie, die niet alleen bedoeld lijkt te zijn om het onderhoud van dit vakantieverblijf te minimaliseren, maar het huis ook een zeer aansprekend beeld verschaffen. Slimme onderdelen zijn bijvoorbeeld ook de inrichting van de badkamers en de inrichting met een robuuste, maar zeer sfeervolle meubilering, die speciaal voor dit huis is ontworpen. Jan Nauta is erin geslaagd om het ontwerp van een relatief eenvoudige schoonheid te voorzien, ook al is die volgens de jury op sommige punten onvolmaakt. Het behouden van de oorspronkelijk bouwvolumes op de kavel voelt enigszins geforceerd aan. De dominantie van de nieuwbouw staat in geen verhouding meer tot het behoud van beide gebouwen en de wijze waarop zij zijn behandeld als een architectonische 'restauratie' neigt naar een gimmick.

Met Huis Coccinelle voegt Studio Nauta een nieuw type toe aan het bestaande repertoire; een kruising tussen een familiehuis en een groepsaccommodatie. Aan het ontwerp ligt een origineel idee en een juiste interpretatie van de omgeving ten grondslag. Volgens de jury is deze interventie in het planologisch proces op een locatie aan de Nederlandse kust van actuele en waardevolle betekenis. Het resultaat spreekt tot de verbeelding. De jonge architect Jan Nauta heeft een prestatie geleverd, die toekomstige generaties inspireert en tot voorbeeld strekt.

PROJECT

Villa Schoorl

PLAATS

Schoorl

ARCHITECT

Jeroen Steenvoorden & Jeroen Spee (Studio PROTOTYPE)

De jury beschouwt de Villa in Schoorl als een van de meest complete inzendingen. Vanaf het idee tot en met het laatste detail is er sprake geweest van een open constructieve houding en persoonlijke chemie tussen opdrachtgever en architecten. Alle registers zijn opengetrokken om de totale perfectie na te streven en voor alle vakken een 10 te scoren. Jeroen Steenvoorden en Jeroen Spee zijn met deze Meesterproef bij wijze van spreken opnieuw afgestudeerd, ditmaal in de praktijk. Volgens de jury cum laude.

Interessant is de eigenzinnige herinterpretatie van de typologie van de klassieke schuur. Binnen de opgelegde bebouwingsenvelop is een sequentie van volumes en ruimtes ontstaan op basis van een programma dat niet karakteristiek is voor een klassieke woning. Op het eerste gezicht is een zwart schuurvormig volume ontstaan, dat echter met compleet nieuwe materialen is samengesteld vanuit een geheel eigen opvatting over esthetiek. In de woning, die heel ruimtelijk is, zijn de scheidingen tussen de ruimtes niet met standaardmeubilair gemaakt maar met op maat gemaakte, uitermate zorgvuldig gedetailleerde separaties, die vaak ook nog een dubbelfunctie vervullen. Elke ruimte krijgt door de toepassing van verschillende materialen, bijzondere lichtinval, subtiel en harmonieus kleurgebruik haar eigen karakteristiek.

Alles aan deze villa is ontworpen, de opgave voor elk onderdeel is telkens kritisch gesteld en drie keer omgedraaid alvorens er een producent bij gezocht is. Vervolgens is het product getest en uiteindelijk toegepast met een uitzonderlijke hoge kwaliteit. De focus op perfectie draagt volgens de jury het gevaar in zich dat het gebrek aan gelaagdheid leidt tot saaiheid. Maar zichtbaar en voelbaar is dat de architecten er plezier in hebben gehad om samen met de opdrachtgever te onderzoeken hoe bepaalde onderdelen het beste konden worden gemaakt en welke partij het beste gekwalificeerd was om het werk uit te voeren. De jury vindt het opmerkelijk en heel bijzonder dat deze villa op basis van 'regie' door verschillende partijen is gerealiseerd, waarbij de jonge architecten de totale assemblage van alle onderdelen met een soort Zwitserse precisie onder controle hebben weten te brengen.

De jury vindt dat Studio Prototype een nieuwe eigentijdse invulling geeft aan het begrip vakmanschap. Samen met de opdrachtgever is gezocht naar innovatieve, vindingrijke oplossingen. Villa Schoorl is een prestatie van uitzonderlijke, hoogwaardige architectonische kwaliteit. Nergens concessies doen, op elk schaalniveau optimaal presteren en controle houden over alle aspecten van de opgave doen denken aan Abe Bonnema. Met deze attitude leveren Jeroen Steenvoorden en Jeroen Spee een voorbeeldige en inspirerende bijdrage aan de vernieuwing van de architectuur in Nederland.

PROJECT

W Hotel Amsterdam

PLAATS

Amsterdam

ARCHITECT

Uri Gilad (OFFICE WINHOV)

OVERIGE LEDEN ONTWERPTEAM

Jan Peter Wingender, Joost Hovenier

De jury heeft grote bewondering voor de wijze waarop de jonge architect Uri Gilad een uitermate complexe ontwerpogave in het hart van de hoofdstad van begin tot eind heeft voltooid. Er is sprake van twee monumenten, een Rijksmonument en een gemeentelijk monument, tegenover elkaar gelegen in de drukke Spuistraat op een steenworp afstand van het Koninklijk Paleis. Als architect bouw je voort op de schouders van je voorgangers: je moet die mastodonten letterlijk te lijf gaan. Het indrukwekkende resultaat getuigt van een grote mate van dienstbaarheid ten opzichte van beide monumenten en ten opzichte van de wens van een opdrachtgever met een eigen visie op de corporate identity van de W-hotels.

De jury vindt dat een aantal razend knappe oplossingen is gevonden, zowel op conceptueel niveau als op het niveau van de technische uitwerking. Voor beide gebouwen geldt dat de uiterlijke monumentaliteit vrijwel volledig onaangetaast is gebleven, terwijl de vulling daarvan letterlijk op zijn kop is gezet. In het gemeentelijk monument, waar niet beschikt kon worden over het grootste deel van de begane grond, stuurt de architect de hotelgasten direct naar de receptie op de bovenste verdieping. Deze interventie resulteert in een met daglicht overgoten hotellobby op grote hoogte en spectaculaire uitzichten over het centrum van Amsterdam. Minder enthousiast is de jury over de belevingswaarde van de ruimten in dit deel van het hotel, waar sprake is van een vrij kille, zakelijke uitstraling.

In het Rijksmonument is de architect erin geslaagd om de meest publieke ruimte weer tot het stralende middelpunt van het gebouw te maken. Het getuigt van zeer veel lef en onvoorstelbaar doorzettingsvermogen dat Gilad niet alleen de opdrachtgever, maar ook alle andere betrokken partijen ervan heeft weten te overtuigen dat de bovenste verdieping van het Rijksmonument het beste als een glazen vloer kon worden uitgevoerd. Bijzonder knap is ook de wijze waarop de nieuwe toevoegingen zoals liften en technische installaties in beide monumenten zijn weggewerkt.

Volgens de jury is het een wereldprestatie om op zo'n plek voor zo'n opdrachtgever uitgesproken oplossingen te kunnen bedenken, die de stad helpen, de monumenten nieuw leven inblazen en die passen bij de gebruikers die de opdrachtgever wil aantrekken. Het W hotel is een aanwinst en een verrijking voor de stad, maar tegelijk een voorbeeldig project als het gaat om de transformatie van monumentale gebouwen. De jury beschouwt de transformatie van de twee monumenten tot W hotel Amsterdam als een meesterlijke prestatie van de jonge architect Uri Gilad.

PROJECT

Landgoed Valkenberg

PLAATS

Dinkelland

ARCHITECT

Ard de Vries (Ard de Vries Architecten)

Ard de Vries heeft een geslaagd en eigenzinnig idioom ontwikkeld voor het ontwerp van een modern landhuis, op basis van een grondige kennis van klassiekers in de architectuurgeschiedenis. Naast deze bron van onderzoek verkent de jonge architect de omgeving door te putten uit de kennis van zijn opdrachtgever en te leren over enkele en dubbele houtwallen en dat bouwwerken altijd in de randen van het coulisselandschap staan. Vervolgens formuleert hij op basis daarvan de uitgangspunten voor zijn interventie.

Opmerkelijk, gezien het gedegen vooronderzoek, is dat het landhuis niet aan de rand, maar midden op een veld is gesitueerd. Eigenlijk is het de bekroning van een kunstmatige houtwal, bestaande uit twee kalkzandstenen muren die de toegang tot het huis vormen. Daarmee verankert De Vries het huis aan het landschap en creëert hij vervolgens een originele 'promenade architecturale'. Volgens de jury scheidt de architect een nieuw beeld met een schoonheid die ontroert. Het is echt overweldigende architectuur met mooie verhoudingen, kleuren en details. Er is een mooie afwisseling in ruimtelijke ervaringen met centraal de hoge lichte hal met stoere eikenhouten trap, daarnaast de intieme donkere jachtkamer en het lagere eetgedeelte met schuivende glaspuien waardoor het landschap letterlijk het huis in stroomt.

De beschikbaarheid van een schuur vol keien en een ongelimiteerde partij eikenhout uit de omgeving is een ultieme uitdaging. Maak hier een huis mee! Juist die beperking heeft bij de architect volgens de jury tot een bovenmatige prestatie geleid. Met de nauwkeurige positionering en het architectonisch concept is een meesterlijke basis gelegd. Het huis is opgebouwd uit kubussen van 3x3x3 meter. Hoewel in zichzelf gekeerd, vormt deze logica van het maatsysteem een stevige basis om ontwerpbeslissingen te genereren. De resultante van deze wiskunde levert een bouwkundige puzzel op met kubussen waarvan de ribben 350mm bedragen. De obsessie om deze verhoudingen overal terug te laten keren, wordt met de snelheid in het bouwproces ingehaald door de realiteit. Gaandeweg het bouwproces lijkt Ard de Vries de kwaliteit van het beschikbare materiaal en de inbreng van zijn opdrachtgever te hebben ontdekt. Het resultaat roept emoties en enorme bewondering op.

De jury heeft grote waardering voor Landgoed Valkenberg. Het ontwerp plezier spat eraf. Met deze eigentijdse boerderij voegt Ard de Vries een nieuw type toe aan het repertoire van landhuizen en landgoederen. Het ontwerp getuigt van groot vakmanschap, de uitvoering levert een gebouw op dat een uitermate hoge waardering legitimeert. Landgoed Valkenberg is volgens de jury een prestatie van uitzonderlijke, hoogwaardige architectonische kwaliteit, dat toekomstige generaties inspireert en dat tot voorbeeld strekt.

Conclusie

Deze editie van de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten biedt een schitterend overzicht over de rol van jonge Nederlandse architecten in het huidige tijdsgewricht. Dienstbaarheid ten opzichte van wat er al is en ten opzichte van de mensen voor wie zij werken lijkt daarbij een sleutelwoord. De jury signaleert bijzondere vormen van opdrachtverwerving, het lef om buiten de kaders te treden, een ondernemende attitude, intensieve samenwerking met de opdrachtgever, een eigenwijze en eigenzinnige interpretatie van de opgave en uitgebreid (ontwerp)onderzoek voorafgaand aan de realisatie. Deze karakteristieken gelden voor alle nominaties maar komen het beste tot uitdrukking in de voordracht van de jury voor de winnaar van de Abe Bonnema Prijs voor Jonge Architecten 2016.